

SMERTER. Selvom cryoneurolyse er ukendt for mange, blev behandlingen faktisk brugt vidt og bredt frem til 1984 blandt andet til patienter i forbindelse med operationer for brok eller operationer i lungevævet, fortæller speciallæge Igor Filipovski. Foto: Joachim Rode

Anæstesiolog Igor Filipovski har med succes genoplivet pensioneret smertebehandling

For omkring 40 år siden blev cryoneurolyse pensioneret som smertebehandling på de danske hospitaler og i store dele af verden. Nu er behandlingsformen blandt andet takket være speciallæge Igor Filipovski ved at finde tilbage igen, fordi den både kan præstere, hvor andre smertebehandlinger fejler, og fordi den kan bruges til at smertelindre uden brug af medicin.

Af **Kristian Sjøgren**

Patienter, der bliver opereret i knæene, i lænden eller for brok, er i stor risiko for efterfølgende at have kroniske smerter.

Det samme gælder patienter, der bliver opereret i skuldre, fødder, brystet eller i mavetarmsystemet.

1,2 mio. danskere lider af kroniske smerter. For mange kan behandling med fysioterapi afhjælpe smerterne,

mens andre ingen anden udvej har end medicinsk smertebehandling for at få hverdagen til at hænge sammen.

Der kan dog være endnu et skud i bøssen, når det kommer til at blive smertefri. Det skud hedder cryoneurolyse, hvor en specialiseret læge med en frysende kanyle under lokalbedøvelse lammer enden på den sensoriske nerve, der er skyld i smerterne.

Selvom behandlingen er ukendt for mange, blev den faktisk brugt vidt og bredt frem til 1984 blandt andet til patienter i forbindelse med

operationer for brok eller operationer i lungevævet.

I 1984 besluttede man dog fra administrativ side at stoppe med brugen af cryoneurolyse og erstatte behandlingen med epiduralblokkade. Derefter røg cryoneurolyse i glemmebogen i rundt regnet 30 år, men nu er den på vej tilbage.

»Cryoneurolyse har eksisteret i mange år, og i 2014 satte jeg mig for, at behandlingen skulle tilbage som et smertebehandlingstilbud til de patienter, der ikke har gavn af andre behandlingsmuligheder. Siden 2014 er behandlingen

så blevet mere udbredt i Danmark igen, og læger fra Region Hovedstaden kan i dag henvise patienter til behandling med cryoneurolyse, når intet andet virker,« fortæller speciallæge Igor Filipovski, der har etableret Cryo Center Copenhagen på Østerbro i København, som tilbyder netop cryoneurolyse.

Igor Filipovski har tidligere været overlæge i anæstesi på hospitalerne i både Hvidovre, Gentofte og Horsens.

Fryser nerveenden

Cryoneurolyse går i alt sin enkelthed ud på, at en specialiseret læge fryser de sensoriske nerveender, der er årsagen til kroniske smerter.

Ved hjælp af ultralyd og en kanyle med strøm i spidsen lokaliserer lægen den relevante nerve.

Lægen lægger samtidig en diagnostisk blokade for at være helt sikker på, at han eller hun har fat i den rigtige nerve

Den diagnostiske blokade skal resultere i mindst 50 pct. reduktion i smerter, før behandling med cryoneurolyse kan blive tilbudt.

Derefter fryses nerveenden, og det skaber en kontrolleret nerveskade på aksonerne.

Efterfølgende begynder nerven at nedbryde sig selv.

Efter nogle uger vokser nerven ud igen, men smerten vender ikke altid tilbage, formentlig fordi den nye nerve, som vokser ud, ikke har den

samme cellulære hukommelse som den nerve, der er blevet frosset væk.

»Alle de patienter, som vi ser på klinikken, er blevet grundigt udredt og henvist fra et hospital i Region Hovedstaden. Vores erfaring viser, at vi opnår de bedste resultater, hvis vi får patienterne så tæt på det tidspunkt, hvor smerterne er opstået, for eksempel i forbindelse med en operation,« forklarer Igor Filipovski.

Forsøg med 170 danske patienter

For at udbrede muligheden for at kunne henvise patienter til at blive behandlet med cryoneurolyse lavede Igor Filipovski i 2020 et samarbejde med Region Hovedstaden om et pilotforsøg, der skulle undersøge, om det var muligt at smertelindre en gruppe patienter med kroniske smerter, og hvor patienterne ikke havde haft gavn af andre behandlinger og var på smertestillende medicin.

I pilotforsøget deltog 170 patienter, som svarede på et spørgeskema vedrørende smerter og livskvalitet før behandlingen med cryoneurolyse, og igen tre til fire måneder efter behandlingen.

Pilotforsøget viste, at behandlingen reducerede smerterne hos 70 pct. af patienterne, hvilket førte til et fast samarbejde mellem Igor Filipovskis Cryo Center Copenhagen og seks forskellige afdelinger på hospitaler i Region Hovedstaden.

Konkret var der tale om Urologisk Afdeling, Herlev og Gentofte Hospital; Ortopædkirurgisk Afdeling, Herlev og Gentofte Hospital; Ortopædkirurgisk Afdeling, Amager og Hvidovre Hospital; Gastroenheden, Amager og Hvidovre Hospital; Rygkirurgisk Afdeling, Rigshospitalet Glostrup, og Afdeling for Mave-, Tarm- og Leversygdomme Herlev og Gentofte Hospital.

»Der findes ingen mirakuløse behandlinger, og cryoneurolyse virker for nogle patienter, men ikke for andre. Men kan vi reducere forbruget af smertestillende medicin, specielt opioider, og reducere nogle af omkostningerne forbundet med behandling af kroniske smerter,

Der findes ikke én behandling, som kan gøre alle smertefrie, men med cryoneurolyse opnår vi gode resultater

Igor Filipovski, speciallæge og stifter af Cryo Center Copenhagen

vil det være godt for den enkelte patient og for samfundet,« siger Igor Filipovski.

Succes hos op imod 80 pct.

Igor Filipovski vurderer, at succesraten på hans klinik er i omegnen af 80 pct.

Dertil kommer, at forskellige studier har vist, at behandlingen kan give fordele andre steder end ved den umiddelbare behandling af kroniske smerter.

For eksempel kan cryoneurolyse ifølge Igor Filipovski reducere behovet for operation hos 40 pct. af patienterne med kroniske lændesmerter.

Tanken er den, at mange personer med kroniske lændesmerter ikke kan lave fysioterapeutiske øvelser på grund af smerterne. Men her kan cryoneurolyse reducere smerterne nok til, at patienten kan udføre øvelserne, der kan lindre smerterne nok til at undgå operation.

Kroniske lændesmerter koster sundhedssystemet cirka 10 mia. kr. om året

På Igor Filipovskis klinik behandler de også patienter med spastiske lammelser med cryoneurolyse.

Her behandler de ikke de sensoriske nerver, men de motoriske nerver, der er årsag til lammelserne. Derved slapper musklerne i skulderen, albuen eller andet helt af, hvilket gør det lettere at lave passiv fysioterapi.

»I hele Europa er flere læger

begyndt at interessere sig for cryoneurolyse som et tilbud til en gruppe patienter. Det skyldes især, at man er blevet opmærksom på muligheden for at undgå brug af opioider, samtidig med at man kan få patienter hurtigere tilbage på arbejdsmarkedet,« siger Igor Filipovski.

Han uddyber, at i Norge udbyder to universitetshospitaler behandlingen. Det samme er tilfældet i Sverige, mens Tyskland tilbyder behandlingen på 11 hospitaler og 400 private klinikker.

I Danmark har flere hospitaler inden for det seneste stykke tid investeret i maskiner til selv at kunne udføre cryoneurolyse. Det drejer sig blandt andet om Hvidovre Hospital, ligesom Rigshospitalet og Bispebjerg Hospital også har planer om at kunne tilbyde behandlingen.

Igor Filipovski står for at uddanne de læger, der skal udføre proceduren.

»I Danmark slås 1,2 mio. mennesker med kroniske smerter, og 25 pct. af danskerne er i behandling med medicin. Der findes ikke én behandling, som kan gøre alle smertefrie, men med cryoneurolyse opnår vi gode resultater, og de fleste patienter er sikret minimum seks måneders smertelindring og kan både begynde at træne, samtidig med at de ofte kommer ud af langvarigt forbrug af smertestillende medicin,« siger Igor Filipovski. ■

FAKTA

Konference i København til april

- ▶ Igor Filipovski har været med til at etablere International Society for Ultrasound Guided Cryoneurolysis (ISUGC).
- ▶ I år afholder foreningen en international konference d. 27.-28. april, i København, hvor fokus vil være på de nyeste forskningsresultater med brug af cryoneurolyse samt workshops i forhold til at udføre behandlingen.